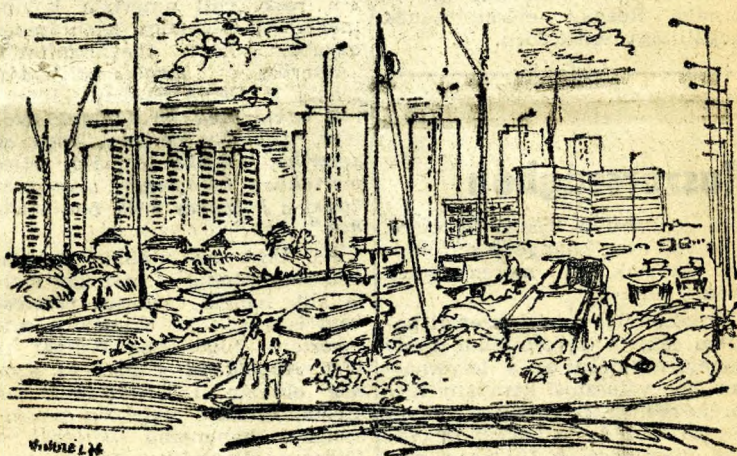

244 Bontják a múltat

Gyors ütemben számolják fel Pesterzsébet centrumában a régi, elavult házakat. Helyükbe modern városrészközpont épül a Soroksári út—Határ út—Kossuth Lajos utca által határolt területen. Az új lakásokat az építők hibamentesen igyekeznek átadni tulajdonosaiknak. A főváros XX. kerületének átalakulásáról szól cikkünk a 4. oldalon.

MAGYAR HÍRLAP

Ezüst ház, óvodák, ligetek

Pesterzsébet átalakul

Múltnélküliség... Pesterzsébet régi monográfusai — a településsel kapcsolatban — ezerszer leírták ezt a szót. Nagy Dezső író szavai a 40-es évekből: „A fővárosból kirajzolt munkásság egyik lakóhelye... nemigen említik még az okiratok sem... A szabadságharc idején sem létezett.” Az újabb kutatások szerint azonban oklevél bizonyítja, hogy 1067 körül, az Aba nemzetségből való Péter ispán a százdi monostornak adományozta többek közt Gubacs községet: „Adom Gubacs prédiomot hét halással...” A prédiom pedig nem volt más, mint a főváros mai XX. kerülete, azaz Pesterzsébet. Ennek emlékét — pontosabban a középkori, elpusztult falu helyén levő pusztá nyomát — őrzi a Gubacsi út, s a Duna Gubacsi hídjának neve.

Prédiom

Gubacs-pusztá 1898-ig Soroksár községhez tartozott, akkor lett önálló — Erzsébetfalva néven. A főváros környéki nagy ipartelepek rohamos kiépülésével, gyors fejlődésnek indult. Munkaerő-bázis volt, a korai kapitalizmus emberpiaca. A negyvenes évek végén azután — 80 ezer lakosával — hazánk ötödik legnépesebb városa.

Régi, sárguló fotókat forgatunk: falusias házak, zsúfolt udvarok, a sivatár nyomor képeit, Cséri-telep, Pacsirta-telep, Szabó-telep...

Keszthelyi Gyula, a kerületi tanács elnökhelyettese, aki Pesterzsébeti születésű, s ma is itt lakik, a korán kialakuló *harcos munkásmozgalomról*, a régi Erzsébetről beszél.

— Ide települtek azok a munkások, akik a pesti gyárakban fetelelistára kerültek, s azok is, akik igen kis pénzzel, nagy adósságra, zsebkendőnyi telkeket vettek. És felhúztak rá valami lakhatót... A régi városatyák parcelláztak ugyan, de ha valaki nem fizetett, könyörtelenül viszszavették a telkeket, s újra eladták.

Az emberek ma is érzik a múltat. A tanács városépítő tervei-

nek legjobb segítői a még ma is aktív vasas és más veteránok, a tegnapi szurájkolók fiai, unokái, s mindazok, akik kötődnek a hagyományokhoz. Nehéz volt itt az élet. A városközpont, az őslakók által „Kosutinak” keresztelt Kossuth Lajos utca sem volt sokkal különb, mint a periféria. Molnár Géza könyve, a *Külvárosi barangolások* című, Erzsébetről szóló monográfia ad erről érzékletes rajzot. „A hátsó falak mögött... sorvadozva, s a Csarnok téri piacon véggépp elprolisodva, ismét kertés házak között szaladt...”

Mi van most a hátsó falak mögött? A Kossuth utcára nem ismernének rá hajdani lakói. A főút mögött, egészen a Határ útig, sőt, le, a Soroksárnak tartó Eöösögig új, sokemeletes modern házak épültek. És még épülnek ezután is. Némelyik ráadásul saját becenevet visel; az Erzsébeti szóalkotás itt sem mulasztotta el a keresztelőt: Zöld ház, Ezüst ház...

Bontott múlt

Erzsébetet és Soroksárt 1950-ben csatolták Budapesthez. Hosszabb stagnálás után, különösen a hatvanas évek közepétől, azaz a III. ötéves terv kezdete óta, nagy változásokat élhettek át a kerület lakói. Megindult a városrészközpont lebontása és újjáépítése, a környék rendezése. Tekintélyes új lakótelep alakul itt.

Dr. Bennó Nándort, a kerületi tanács elnökét az átalakuló Pesterzsébetről kérdezem:

— Igen nagy lemaradást kell behoznunk. Fel kell számolnunk a falusiaságot, a rossz lakás- és életkörülményeket. A városrészközpont újjáalakítása e változás egyik legfontosabb lépcsőfoka. Az első ütemben, 1970-ig 1250 lakás épült itt, majd a másodikban, amelynek az elején tartunk, 3175 lakás építését határozta el a fővárosi tanács. Büszkék vagyunk rá, hogy nálunk épült meg annak idején az első szövetkezeti ház, s még egy premierről szeretnék szólni: az ország most épülő első közműalagútjáról.

— A negyedik ötéves terv vé-

gére 780 lakás kulcsát adták át a boldog tulajdonosaiknak. Öszintén szólva, nem kis gondokkal. Elhúzódtak az engedélyezési eljárások, sok volt a termódosítás... De hát ez nemcsak Erzsébeti probléma...

— Beszámolhatok azonban arról — folytatja a tanácselnök —, hogy az építők bevezették nálunk a *hibamentes átadási rendszert*. A műszaki átadásakor minden szakmából jelen van egy-egy szakmunkás, így aztán a hibák azonnal kijavíthatók.

A holnap

Eperjesi Imre, a kerületi tanács tervosztályának vezetője nagy képeknél lapoz fel. Az épülő és a tervezett beruházások dokumentációját. A kereskedelemmel kezdjük.

— *Bevásárlócentrumokat* akarunk létrehozni. A kis eladóterű és raktárú boltok helyére nagyobbakat tervezünk. A Klapka téren 450, az Előd utcában 500 négyzetméteres élelmiszerüzletünk épül majd. És a Kossuth utcában egy 4000 négyzetméteres SZÖVOSZ-nagyáruház. Elkezdődött már az üzletház építése is, de a munkák lassan haladnak. Reméljük, év végére átadhatjuk rendeltetésének az egységesített rendszerű — ma már műszakilag ugyan nem gazdaságos, de mindenképpen szükséges — *bölcsőde-óvoda* kombinátunkat.

Ezenkívül épül még egy 150 személyes *bölcsőde* és egy 100 személyes *bölcsőde* is Erzsébeten. A városközpont egyik érdekessége lesz az 1500 gépkocsit befogadó *parkoló*. És lesznek kis *ligetek*, *kékek*, sok zölddel, fákkal, bokrokkal. De hogy elég lesz-e a tervezett *játszóteret*?...

A rögtönzött fórum azzal zárul, hogy akármekkora és akárhány a *játszóteret*, *sohasem elég*. És így van ez a *lakásokkal* is. De nem az elégedetlenség hangja ez, és az Erzsébetiek sem így vélekednek kerületük változásairól, megújulásáról.

Juhász Erzsébet